„EEN VOLKSVERRADER."

(Mr. P. J. TROELSTRA)

DOOR

A. M. REENS.

L. DE BOER,
N. Leliestraat 107, Amsterdam.

„EEN VOLKSVERRADER."

(Mr. P. J. TROELSTRA),

DOOR

A. M. REENS.

L. DE BOER,
N. Leliestraat 107, Amsterdam.

INLEIDING.

Door Mr. M. Mendels, werd mij in een vergadering, uitgeschreven door de Federatie van de „Sociaal-Democratische Arbeiderspartij" en op Maandag 28 September in het lokaal „Plancius", te Amsterdam gehouden, het verwijt gedaan, als zou ik, die vroeger aan „belasting-relletjes" deed, nu aan „Troelstra-relletjes" doen.

Wat zijn Troelstra-relletjes ?

Ik geloof, dat Mr. Mendels, moeilijk een duidelijke verklaring van zijn qualificatie zal kunnen geven.

Is het becritiseeren van een publiek persoon, en nog wel een „partij-leider" te betitelen als „relletjes" uitlokken ?

Dan is Mr. T r o e l s t r a, die Dr. K u y p e r tamelijk heftig bekampt, óók een „relletjes-maker" !

Dan zijn alle andere partij-hoofden, die elkaar becritiseeren, van mijn slag, en ben ik dus in zoo'n heel slecht gezelschap niet.

Ik kan niet anders verklaren, dan dat Mr. Mendels' betiteling mij onaangenaam gestemd heeft ; want, hoewel van een tamelijk onstuimig temperament, heb ik steeds in mijn bestrijding van Mr. P. J. Troelstra, getracht, kalm en waardig, maar bovenal, z a k e l ij k te blijven.

Ik geloof daarin geslaagd te zijn ; en ook wat ik thans ga zeggen, zal vrij zijn van hartstocht, rethoriek of andere ongewenschte dingen, die mijn betoog slechts zouden kunnen verzwakken.

Maar om bij Mr. Mendels' woordje „relletje" te blijven. Wat is dan toch wel het „relletje", dat ik tegen Mr. Troelstra op touw zou hebben gezet ?

In werkelijkheid heb ik niet anders gedaan, dan het publiceeren van het feit, dat Mr. P. J. Troelstra, die de beweging voor de Algemeene Werkstaking een „Anarchistisch

Avontuur" genoemd heeft, de geestelijke vader van deze beweging is.

* * *

In het midden van de maand April, verscheen van mijn hand een artikel in telegram-stijl in *Het Volksdagblad,* waarin een kort overzicht gegeven werd, van de voorbereiding van de Algemeene Werkstaking.

In dit artikel constateerde ik, dat het Mr. Troelstra was, die op de eerste geheime bijeenkomst van de Nederlandsche vakbonden en politieke vereenigingen, een motie voorstelde waarin gezegd werd dat de eventueele invoering van de Dwangwetten beantwoord zouden worden met een Algemeene Werkstaking; en dat het eveneens Mr. P. J. Troelstra was die op de tweede geheime bijeenkomst dier bonden en vereenigingen voorstelde het eenmaal genomen besluit „getrouw" te blijven — te handhaven; en dat Mr. Troelstra den volgenden dag zijn eigen voorstel in het openbaar in het blad van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij een „avontuur", een „anarchistisch" avontuur nog wel, genoemd heeft. Dit, en niets anders, is het waarover ik mij in woord en geschrift uitgelaten heb, in verband met de zoogenaamde verraadgeschiedenis. Wat anderen, omtrent andere sociaal-democraten beweerd hebben: dat zij verraad zouden hebben gepleegd, is niet ter mijner verantwoording. Ik heb mij slechts bepaald, tot het constateeren van het aandeel wat Mr. Troelstra in de voorbereiding der staking had.

De kwestie is dus slechts: Is wat Reens beweerde *waar?*

Heeft Mr. Troelstra inderdaad op de eerste bijeenkomst de motie voorgesteld en heeft hij die zelfde motie op de tweede bijeenkomst doen handhaven?

Wanneer het mij gelukt de waarheid van mijn bewering aan den muur der geschiedenis te nagelen, heeft iemand ter wereld dan het recht mijn poging te vergelijken bij het uitlokken van een „relletje?"

Wat veronderstelt het uitlokken van een relletje tegen een persoon?

Persoonlijke rancune.

Welnu, ik wil vóór alles verklaren, dat geen persoonlijke verbolgenheid mij dreef Mr. Troelstra's daden te becritiseeren.

Ik had niet de minste reden mij op Troelstra te wreken. Ik kan bewijzen dat ik *niet* tegen Mr. Troelstra vooringenomen was; want toen ik Domela Nieuwenhuis een paar dagen na de eerste geheime vergadering over een en ander sprak, heb ik hem ongeveer het volgende gezegd: „u mag „zeggen wat u wil; maar Troelstra toonde op de bijeen- „komst in het gebouw van den A. N. D. B., dat hij niet „zoo „geleidelijk" is, als u steeds heeft doen voorkomen."

In gelijken geest heb ik mij den dag volgende op de eerste bijeenkomst uitgelaten tegenover den hoofdredacteur van *Het Volksdagblad*.

Inderdaad, Mr. Troelstra maakte op mij op de eerste geheime bijeenkomst, een geheel anderen indruk, dan ik steeds van hem had. Onder zijn leiding, omdat zij mij oprecht en beslist voorkwam, had ik mij onvoorwaardelijk gesteld, en ik zou, zonder een enkele wanklank te hebben laten hooren, zijn inzichten hebben gevolgd. Ik stelde in Troelstra het volste vertrouwen; en dus werp ik verre van mij de veronderstelling als zou ik tegen hem een „relletje" op touw gezet hebben.

* * *

Nu de woelige dagen achter ons liggen, de kalmte weergekeerd is, en wij allen de zaken nuchterder beoordeelen kunnen, aarzel ik niet mijn eenmaal opgenomen taak te hervatten, namelijk deze: voor de geschiedenis een bijdrage te leveren tot de verklaring van de gebeurtenissen die achter ons liggen; gebeurtenissen die ongetwijfeld voor het nageslacht wel zóó belangrijk zijn, dat het alles zal willen weten wat eenig licht kan werpen op een moedig ingezette „actie", die op een nationale „ramp" is uitgeloopen.

Niet omdat ik mij zelf beter geschikt acht dan iemand anders, maar wèl omdat tot heden niemand mij voorging, aanvaard ik de taak. Ik gevoel mij verplicht te doen, wat ik ga doen, omdat er weinigen zijn, die met dezelfde „beslistheid" mogen spreken als ik, eenvoudig omdat het aantal klein is dat alles van begin tot het einde (van de voorbereiding tot de beëindiging der staking) mede gemaakt heeft.

De geschiedenis der Algemeene Werkstaking kan niet geschreven worden zonder melding te maken van de rol die de leider der sociaal-demokraten, Mr. Troelstra, in deze ernstige gebeurtenis, gespeeld heeft.

De geschiedenis, de rechtvaardige — onpartijdige, „publieke opinie" der toekomst — zal vaststellen of Troelstra's houding laakbaar of juist was.

Ik voor mij verklaar met alle beslistheid dat Troelstra's houding laakbaar was.

Wat was hij? Een zwakkeling? Een verrader?

Laat ons een oogenblik wachten met het uitspreken van een beslist oordeel.

* *
*

Mr. Troelstra is een k n a p man. Hij heeft echter het groote gebrek „knappen menschen" eigen, en wel dit: dat zij luchtig-vluchtig zich zetten aan elken taak die luim of liefde hun zegt dat zij moeten aanvaarden. Bezwaren kennen zij niet, omdat zij inderdaad met intellect begaafd op die kracht steunen, die hen wel over alle moeilijkheden heen zal brengen.

Vooral begaafde sprekers zijn o v e r m o e d i g e menschen.

En niet alleen overmoedig, maar ook veelal onstandvastig, ondegelijk, wispelturig.

Wie Mr. Troelstra's openbaar leven kent, weet dat hij een onstandvastig, wispelturig man is, die *geen* vast doel voor oogen heeft en *niet* langs een eenmaal aangegeven lijn streeft naar de bereiking van dat ideaal.

Het teekent zoo juist 's mans woeligen geest, dat hij in de tien jaren van zijn openbaar leven redacteur geweest is van 1. *De Sneeker Courant,* 2. *De Nieuwe Tijd,* 3 *De Baanbreker,* 4. *De Sociaal-Demokraat* en 5. *Het Volk.*

Dat hij in die 10 jaren verhuisde 1. van Leeuwarden naar Amsterdam, 2. van Amsterdam naar Utrecht, 3. van Utrecht naar Den Haag, 4. van Den Haag naar Haarlem en 5. van Haarlem naar Scheveningen.

De beteekenis van deze schijnbaar nietige feiten mag niet onderschat worden, vooral niet nu zij opgemerkt worden bij een man, die de pretentie had de opperste leiding van een hoogst belangrijke beweging in handen te willen

hebben; die een taak op zich wilde nemen, waarvoor vereischt wordt een kalm, koel hoofd, een ongekende onverzettelijkheid. Hoe men ook oordeele over de staking of zij gerechtvaardigd was of niet, dat de verhouding van regeering tot volk, was als die van twee vijandige volkeren, die den oorlog verklaard hadden, zal wel niemand ontkennen. Een volksleider moet dus veldheers-talent hebben.

Nu is wispelturigheid, onvastheid van wil, zeker de eigenschap die iemand totaal ongeschikt maakt voor veldheer.

Troelstra's grootste fout is dus geweest, dat hij geen zelfkennis of zelfbeheersching genoeg bezat, om weerstand te kunnen bieden aan de aanlokkelijkheid, die voor hem school in het leiderschap van *het volk*.

Als de bourgeoisie van den „Gezagsstoel" had moeten worden weggepraat, dan ware Troelstra de man geweest.

Want babbelen kan hij.

Beter dan één onzer.

Maar, helaas, we hadden behoefte *niet* aan een man van woorden, maar aan een man van wilskracht, en vooral aan een man van doorzicht. En dat is Troelstra *niet!*

Wat Troelstra wèl is?

Een knap stylist. Een vlugge journalist met een vloeiende pen, die woorden op het papier gooit die u voor de oogen dansen van leven en vroolijkheid. Maar als de meeste journalisten, is hij oppervlakkig; zijn oordeel is nooit doordacht. Het kan nooit diep zijn, omdat het te vluchtig moet worden neergezet. Journalistieke arbeid is werk van het oogenblik en leeft dan ook veelal niet langer dan één dag.

Die journalistieke eigenschap van direct klaar te staan — neen: klaar te *moeten* staan — met zijn oordeel, heeft Troelstra de onaangenaamheden bezorgd waaraan hij nu blootstaat.

In zijn bericht van aftreden als redacteur van *Het Volk* wijst hij er op, dat de taak van hoofd-redacteur en partijleider te zwaar is voor één persoon.

Voor elk dier functies wordt het geheele leven van één persoon vereischt.

Goed gezien, maar wel wat laat.

Troelstra was in de S. D. A. P „Manusje van alles". Partij-leider, propagandist en hoofd-redacteur.

Uit gebrek?

Neen!

Maar in Troelstra zit het verlangen van alle ondegelijke menschen van te toonen dat hij a l l e s kan.

De man die nu hoofd-redacteur zal worden, had allang die plaats kunnen innemen. Het is dwaasheid van Troelstra om te beweren, dat de partij nu eindelijk een man gekregen heeft die Troelstra kan opvolgen.

Op het oogenblik dat wij dit schrijven weten wij natuurlijk nog niet wie zijn opvolger zal zijn, maar toch durven wij nu alreeds zeggen, dat het niet iemand zal zijn van vandaag of gisteren.

Inderdaad, hoofd-redacteur en partij-leider gaat niet samen.

De treurige rol van Troelstra in de afgeloopen beweging is een gevolg van deze dubbele positie.

Hij had partij-leider of hoofd-redacteur moeten zijn.

De tijd om kalm de dingen te overdenken heeft hem ontbroken. Toen op 31 Januari de groote transportstaking uitbrak moest de journalist Troelstra — de zetter wachtte! — zijn oordeel in allerijl op het papier smijten.

En zoo ging het elken dag daarna.

Totdat eindelijk de vermoeide man, zwak van wil, maar schijnbaar krachtig door het enthousiasme ... *van anderen*, met angst dacht aan de gevolgen van zijn aanstoken. Wat in de S. D. A. P. toen had moeten bestaan, was een verhouding zooals wij die inderdaad in het radicale kamp gekend hebben.

Mr. M. W. F. Treub, de leider, de kalme, koele, standvastige leider, die de richting aangaf.

De Koo, de partij-journalist, die met zijn pers de agitatie van den leider steunde.

Had Mr. Troelstra van moeder Natuur eenzelfde wilskracht ontvangen als Treub, dan was hem een mooie toekomst weggelegd.

Dan had de groote werkstaking nooit in een ramp uitgeloopen.

Dan zou Troelstra nooit, zooals nu zijn voorland is, als een algemeen geminacht man, het politieke tooneel moeten verlaten.

* * *

Gaan wij den loop der feiten eens een oogenblikje na!

Op 31 Januari brak de groote werkstaking uit, die heel het zwoegende volk in geestdrift bracht.

„De Leeuw toont zijn klauw" was de titel van een geestdriftig hoofdartikel van Troelstra, waarin hulde gebracht werd aan de voorheen door hem met minachting behandelde mannen, die dit grootsche werk tot stand hadden gebracht.

De groote kracht van het vereenigde arbeidende volk werd in het licht gesteld en er op gewezen

„dat zij regeering en wetgeving dwingen kunnen de eischen der arbeiders op politiek- en economisch gebied te vervullen, indien ze slechts zooveel inzicht hebben, om hunne organisatie zoo noodig dienstbaar te stellen aan de algemeene beweging."

Troelstra jubelde dus van harte mee en in zijn verbeelding zag hij de heele Nederlandsche arbeidersbeweging reeds den weg op gaan, die door hem altijd als de juiste was aangewezen.

„Wanneer — zoo vervolgde hij — zij (de georgani- „seerde transportarbeiders) het algemeen kiesrecht „willen, hebben wij het binnen enkele jaren; als zij „daarvoor koud zijn, verkrijgen wij het niet."

De algemeene indruk was dat der sociaal-democratie de eer der overwinning toekwam; en de Pers sprak in de eerste dagen dan ook bijna niets anders dan over den invloed dien de sociaal-democraten op onze arbeiders oefenden.

Het Volk was dit zeer welgevallig, het smulde er in. En in een hoofdartikel in het blad van 5 Februari werd er met niet weinig trots op gewezen dat de leiders der „Ned. Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel" sociaal-democraten zijn.

„De sociaal-democratie — zoo heette het verder — levert de vakbeweging de beste strijders en leiders, mannen die een ruimen blik hebben op de maatschappij en hun bedrijf — die klassebewust staan tegenover het kapitaal, maar óók weten, hoever zij met het oog op den economischen toestand kunnen gaan — die door hun kracht en beslistheid het vertrouwen hunner mede-arbeiders weten te verwerven en behouden.

Elke groote beweging der arbeiders brengt dezen nader tot de sociaal-democratie, omdat de sociaal-democratie nu eenmaal de zuiverste uitdrukking is van het willen en wenschen der arbeiders, *zelve* uit arbeiders bestaat, ja de organisatie der arbeiders in den klassenstrijd is."

De sociaal-democratie werd dus geproclameerd tot de organisatie die de arbeiders zou leiden in den strijd.

Het scheen dan ook alsof dat beweren volkomen juist was, want door de sociaal-democraten en niet het minst door het dagblad *Het Volk* werd zóódanig gewerkt, dat alle andere groepen van arbeiders verre bij hen ten achter bleven.

En toen dan ook uit het anarchistische kamp teekenen van leven gegeven werd, door te trachten een aandeel te bekomen in de leiding, toen was Troelstra er fluks bij, om ze direct zóó aan te pakken, dat zij voor eens en altijd onschadelijk zouden zijn.

In *Het Volk* van 9 Februari 1903, werd gewaarschuwd tegen de anarchisten die bij de bestaande beroering hun slag zouden slaan, om de arbeiders afkeerig te maken van de sociaal-democratie.

„Maandag aanstaande — zoo heette het — zullen Rijnders en Kolthek in Plancius spreken en den menschen blijkens hun manifest wijsmaken, dat de soc.-democraten niets van werkstakingen en alléén iets van verkiezingen willen weten. Terwijl enkele jaren geleden de gansche haven van Hamburg is stil gelegd en op dit zelfde oogenblik in de Bremensche haven een groote uitsluiting plaats vindt, omdat 500 arbeiders tegen 't bevel van hun chef een kameraad zijn gaan begraven, heet het in dit anarchistische manifest, dat in Duitschland zoo iets als bij ons op dit gebied niet mogelijk is.

„En dat komt natuurlijk van die gevaarlijke politiek.

„Terwijl de „Ned. Ver. van Spoorwegpersoneel", die de algemeene spoorwegstaking tot stand bracht, door sociaal-democraten is gemaakt tot wat zij is en hare staking door soc.-dem. is geleid, heet zij thans het werk der anarchisten.

Terwijl de sociaal-democraten in België tweemaal eene Algemeene Werkstaking voor het Algemeen Kiesrecht proclameerden en terwijl verleden jaar in Zweden 125.000 arbeiders op den oproep der S. D. A. P. het werk neerlegden, om van de Regeering een toezegging van Algemeen Kiesrecht te krijgen, tracht men in dit manifest de arbeiders wijs te maken, dat de sociaal-democratie niets van de werkstaking verwacht.

„Het is wèl noodig, dat onzerzijds tegen zulke infame leugens wordt opgekomen.

„Er zijn door de stakingen vele nieuwelingen in de beweging gekomen, die voor 't eerst deze dingen hooren, en die zulke gemeene leugens misschien voor waarheid zullen slikken.

„Daarom meenden wij de leugenaars bij dezen op de kaak te moeten stellen als menschen, die op een oogenblik, dat meer dan ooit eenheid en onderling vertrouwen der arbeiders noodig is, door hun haat tegen een deel der arbeidersbeweging bezield, als „breekijzers" gaan optreden!

De sociaal-democratie was dus de vriendin — de oprechte vriendin der vakbeweging, maar daar deze tot heden nog niet veel geloof aan die bewering hechtte, werd in het blad van 13 Februari den partijgenooten de raad gegeven tot de vakbeweging te gaan, iets wat broodnoodig was, omdat de S. D. A. P. reeds menigmaal tot de vakbeweging kwam, maar tot heden zonder succes.

Het Volk hield de gemoederen warm.

Het blad werd reusachtig verspreid en meermalen werd de „reusachtig vermeerderde" oplaag in het blad medegedeeld.

Toen het gerucht meer en meer vasten vorm kreeg, dat de regeering op aanstoken van de kerkelijke en patroonsbladen, een knevelingswet zouden voorstellen, toen schreef Troelstra in het nummer van 12 Februari:

„dat de arbeiders onverzettelijk staan moeten blijven voor de handhaving hunner vrije persoonlijkheid en van hun vereenigingsrecht. Tast men *dit aan, dan behoort een algemeene werkstaking in ons land (zooals wij den toestand inzien) niet tot de onmogelijkheden. De*

arbeiders kunnen en mogen zich hun eenig economisch strijdmiddel niet laten ontnemen.

De aanmatiging van Troelstra, de in het oog loopende manier om toch maar vooral de lakens te kunnen uitdeelen, had dan ook tengevolge, dat door den machinist Petter, den 14den Februari, een protest geplaatst werd in *Het Volk* tegen de aanmatiging van de sociaal-democraten, als zou hen alleen de eer der overwinning toekomen.

Hoe dan ook, Troelstra hield zich cordaat en de titel van één zijner aanmoedigende artikelen: „Het geweer bij den voet", geeft wel aan welken geest hij wenschte op te wekken.

Op het congres der S. D. A. P. verklaarde Oudegeest dan ook ruiterlijk, dat zijn onzinnige proclamatie aan het spoorwegpersoneel, om zoo noodig naar den Haag op te trekken en zich weer gereed te houden voor een tweede staking, geschreven was *onder den invloed van Troelstra's opgewonden artikelen.*

* *
*

Het gerucht, dat er dwangwetten in de maak waren, was inmiddels bijna zekerheid geworden.

En op uitnoodiging der spoorwegvereenigingen en van de federatie van de transport-arbeiders, kwamen op Donderdag 20 Februari 1903 de vertegenwoordigers van de arbeiders-bonden en -partijen in het gebouw van den „Algemeenen Nederlandschen Diamantbewerkersbond," bijeen, om in het geheim te beraadslagen wat er gedaan moest worden ter wering van de wet die de vakactie zou belemmeren.

Deze vergadering was, zooals licht valt te begrijpen, een zeer belangrijke en ernstige bijeenkomst. Een ieder voelde dat hij nu een moment in het leven mede maakte, waarin van zijn ernst alles gevraagd werd en dat hij diep, zeer diep, z'n verantwoordelijkheid zou moeten beseffen.

De vergadering, gegeven het redenaars-talent en de temperamentvolle wijze waarop hij spreekt, werd natuurlijk beheerscht door den man, die tot toen, in deze spannende dagen, werkelijk met al zijn kracht de arbeiders ter zijde had gestaan: . . . mr. P. J. Troelstra.

En op *zijn* voorstel werd als resumé van de discussies aangenomen een motie, waarin verklaard werd dat een algemeene werkstaking zou geproclameerd worden, indien een wetsvoorstel tot belemmering van de vakactie zou worden ingediend.

Troelstra's succes dien avond was zéér groot, en 's mans toestand valt het best weer te geven door het releveeren van een incident dat zich op die vergadering voordeed.

De afgevaardigde van den „Kommunistenbond", Dekker, vroeg plaats in het te vormen „Comité van Verweer", dat de actie tegen de wetten zou voeren.

„Onnoodig!" riep Troelstra uit. „De Communistenbond „is opgericht met het doel sociaal-democraten en anar-„chisten bij elkaar te brengen. Welnu dat is hedenavond „gebeurd en dus heeft de Communistenbond ook elk recht „van voortbestaan voortaan verloren."

Troelstra zeide dat op zulk een grappigen toon, dat heel de vergadering in hartelijk lachen uitbarstte.

Het bewijs was dien avond geleverd dat, bijaldien Troelstra inderdaad een krachtige figuur was, hij had kunnen rekenen op de medewerking van geheel de arbeidersklasse. Want niet één enkele wanklank werd gehoord, niet één enkel klein nietig feitje kon worden aangewezen, dat aantoonde dat de eendracht *kunstmatig* was.

De eendracht was geboren uit de noodzakelijkheid, hoog *noodig* dus, maar ook niet minder *hartelijk*.

De geest der vergadering, die hem lang niet ongenegen was, legde hem, zonder dat men zulks in woorden uitte, het opperbevelhebberschap in handen.

Nimmer heeft een leger echter onbetrouwbaarder aanvoerder gekozen.

De volgende feiten zullen zulks bewijzen.

* *
*

Het „Comité van Verweer", geconstitueerd uit afgevaardigden van transportarbeiders, spoorwegarbeiders, Nationaal Arbeidssecretariaat, S. D. A. P. en Vrije Socialisten, nam de agitatie tegen de wetten, die inmiddels bekend gemaakt waren, ter hand, door het uitgeven van geschriften, het zenden van debaters en het beleggen van een vijftigtal protestmeetings op één dag.

Er heerschte in den kring van het georganiseerde proletariaat een ongekende geestdrift.

Het was een lust om te leven.

Overal bedrijvigheid, leven, moed.

De arbeidersorganisaties zagen hun ledental met honderden vermeerderen.

De protestmeetings in den lande waren overal een succes.

Sociaal-demokratie en anarchisten stonden in alle oprechtheid als **broeders** naast elkaar.

* * *

Op Woensdag 4 Maart werd er in het Paleis voor Volksvlijt een protestmeeting gehouden, waarop F. Domela Nieuwenhuis met Dr. Herman Gorter, H. Kolthek en G. van Erkel als sprekers optraden.

Toen Dr. Gorter z'n rede aanving bracht hij aan den afwezigen veteraan, Domela Nieuwenhuis, een eeresaluut, voor al wat hij voor de arbeidersbeweging gedurende 25 jaren gedaan had.

De vergadering barstte in gejuich uit, en toen op hetzelfde oogenblik de in het oogloopende figuur van Domela Nieuwenhuis, die op het podium kwam, zichtbaar werd, werd den veteraan een ovatie gebracht zóó imposant, zóó overweldigend, als hem wel nooit te voren zal zijn overkomen.

Mijn inzicht was niet onjuist gebleken.

De „Vrije Socialisten-Vereeniging" had namelijk de vorige avond een huishoudelijke vergadering gehad waarin Domela verzocht werd op deze meeting namens de vrije socialisten het woord te voeren.

Domela weigerde, omdat hij naast de geannonceerde sprekers: Troelstra en Vliegen, niet wenschte te spreken.

„Ik vertrouw die lui niet," was zijn argument.

De geheele vergadering smeekte hem, wel meer dan een uur, voor deze keer toch maar met Troelstra en Vliegen op te treden. Doet het toch, voegde ik hem toe, want uw optreden, naast de sociaal-democraten zal een *siddering* door het land jagen.

Al ons smeken baatte niets, en al mijn praten langs den

weg huiswaarts, hielp niets om hem te bewegen aan ons verzoek te voldoen.

Ik heb Nieuwenhuis dien avond leeren kennen als een kolossalen stijfkop.

Dat hij toch opgetreden is, was te danken aan het comitélid Rijnders, die heeft weten te bewerken, dat niet Troelstra of Vliegen, maar dr. Gorter voor de soc.-dem. zou optreden, een persoon die het vertrouwen van Domela genoot.

Wat ik beweerde kwam uit.

De geheele burgerlijke pers commenteerde het optreden van en de reusachtige ovatie gebracht aan den ongestemden Leeuw. Het eendrachtig optreden van soc.-dem. en anarchisten werd geconstateerd en de burgerlijke bladen lieten natuurlijk niet na Troelstra onder den neus te houden dat hij met Domela Nieuwenhuis in één schuitje voer, ja, feitelijk zijn adjudant z'n slippendrager geworden was. Zooals zooeven gezegd is, deze belangrijke vergadering vond plaats op Woensdag 4 Maart.

Zes dagen later reeds, bleek de invloed van de burgerlijke pers zoodanig dat hij, die in *Het Volk* van 28 Februari geschreven had

„dat de arbeiders zich gereed moeten houden, opdat op het eerste woord van het Comité van Verweer, een reuzenstaking toone, dat de Nederlandsche arbeider liever ten onder gaat, dan zich te laten vertrappen",

alreeds op Donderdag 10 Maart in een hoofdartikel, getiteld: *„Weest nuchteren en waakt!"* zoo'n terugkrabbelende houding aannam, dat een ieder daaruit ontmoediging moest lezen. [Troelstra's treurige houding dateert vanaf het oogenblik dat Domela naar voren kwam].

* *
*

Het bleek meer en meer dat Troelstra geen vasten wil had; en de ernstigen onder ons — ook al hadden zij geen academische opleiding genoten, maar wel een rijke ervaring in het leven opgedaan — werden ernstig bezorgd over wat er gebeuren zou, indien hij de leiding bleef behouden.

Het vertrouwen, neen laat ik een ander woord gebruiken:

het geloof in hem was geschokt. Evenals een generaal die in het veld is, moet ook de „volksleider" van zijn volgelingen het onbeperkt vertrouwen genieten, moet het geloof in hem, zoo sterk zijn, dat de mannen den strijd aangaan innig overtuigd de overwinning te behalen.

Op de tweede geheime bijeenkomst op Zondag 15 Maart 1903 in het gebouw van den A. N. D. B. gehouden, kwam het duidelijk aan het licht, dat Troelstra terrein verloren had. De vergadering in tegenstelling van de eerste geheime bijeenkomst werd niet meer door hem beheerscht.

Het was Domela Nieuwenhuis, die — op de eerste geheime vergadering afwezig geweest zijnde — nu, zonder moeite de bezielende leiding verkreeg. Om ons eens in sporttaal uit te drukken: met dit gevolg dat Troelstra door flink „te spurten" hem een oogenblik achter zich liet.

In de arbeiderskringen brandde men van verlangen om op straat te komen. Er was als het ware een electrische schok van verzet geslagen door de zwoegende massa, die begeesterd door het voorbeeld van 31 Januari, zich met moeite kon bedwingen kalm de gelegenheid af te wachten om zich met hun heer en meesters te meten.

Op die vergadering drongen verschillende arbeiders er bij de vergaderden op aan, toe te staan dat verschillende vakken in strijd konden gaan.

Domela Nieuwenhuis, kalm, bezadigd, waarschuwde met het oog op de groote militaire macht op dit oogenblik in Amsterdam aanwezig en ried aan kalm te blijven, totdat de regeering door de kalmte misleid de miliciens, zooals het gerucht ging, met verlof naar huis zou hebben gezonden.

Troelstra koos de partij van de naar staking smachtende werklieden en zag zijn interventie bekroond met het besluit, dat de partiëele werkstakingen konden uitbreken. Het gevolg was dan ook, dat niet lang na deze vergadering te Amsterdam, de burgersmeden, de schuitenvoerders, de mannen van de Simplex en de grondwerkers, den arbeid staakten.

Een bekwamer pen dan de mijne, kan alleen in staat zijn juist weer te geven het reusachtig verschil van indruk dat de aanwezigheid van deze twee mannen: Domela Nieuwenhuis en Troelstra op de aanwezigen maakte.

Het kan zijn, dat Domela's physieke eigenschappen zijn

indrukwekkende apostolische verschijning hem de meerdere dien middag deed zijn; dit is beslist waar, dat wie de vergadering verliet, het deed met het besef, dat Troelstra het had afgelegd. En toch had men geen woorden-steekspel tusschen deze twee vijanden medegemaakt.

Integendeel, hadden de twee mannen elkaar nog wel beleefdheden bewezen, door en passant te betuigen, dat zij geen beleediging of verwijt bedoelden.

Op deze bijeenkomst, verwekte Nieuwenhuis, door zijn onverstoorbare kalmte en bezadigdheid, zich het vertrouwen nog sterker, van een publiek, dat hem toch alreeds aanhing. Er gaat kracht, bezieling uit van een figuur als Domela; en in dezen critieken tijd had de massa behoefte zich te kunnen verzamelen om een man, wiens verleden haar borg stond, dat hij haar trouw zou blijven.

En te grooter was nu de vreugde over de aanwezigheid van den ouden kampvechter, omdat de man, die door zijn afwezigheid zijn plaats had ingenomen, bewezen had, niet standvastig te zijn.

Toen op de derde geheime vergadering (2 April) tot de staking besloten was, nam Domela Nieuwenhuis het woord en zóó indrukwekkend was dat oogenblik, dat zelfs een man als F. van Eeden, lang nog na de vergadering, onder de indruk van dit moment verkeerde.

Domela Nieuwenhnis' aanwezigheid op de tweede vergadering (15 Maart) verklaart voor mij waarom Troelstra den 16den Maart zijn artikel Wat nu? schreef, waarin hij de Algemeene Werkstaking een Anarchistisch Avontuur noemde.

* * *

Wat was het belangrijkste besluit op de 2e geheime bijeenkomst genomen?

Dit: dat de eenmaal op 20 Februari aangenomen motie waarin verklaard werd, dat de

Vereenigingen van het Spoorwegpersoneel ter wering van een wet, die de vrijheid van staken aanrandt, den arbeid zullen neerleggen en dat de Federatie van

Transportarbeiders *en andere vereenigingen*, in dat geval ook tot een werkstaking zouden overgaan

gehandhaafd bleef.

Dus dat de georganiseerde arbeiders nog steeds tot Kuyper met een dreigenden vinger zeiden: „indien gij ons recht durft aanranden, proclameeren wij de Algemeene Werkstaking.

Wie was de man die voorstelde deze motie te doen handhaven?

Mr. P. J. Troelstra.

Als man van eer, blijf ik deze bewering in haar volle kracht handhaven.

De mededeeling dat het Mr. Troelstra was, die op 15 Maart voorstelde, de motie van de Algemeene Werkstaking te handhaven, heeft wel eenige verbazing in het land verwekt, omdat Mr. Troelstra den volgenden dag zijn eigen voorstel een Anarchistisch avontuur noemde en er ten zeerste voor waarschuwde.

Meer dan één courant gaf onomwonden te kennen dat zij mijn mededeeling niet voor waar aannam, en men drong er bij Troelstra eenparig op aan, zich te verdedigen.

Troelstra's verdediging nu heeft ten gevolge gehad dat hij en ik een tamelijk uitgebreide polemiek gevoerd hebben, die in den lande wel met eenige belangstelling gevolgd werd.

Troelstra ontkende de motie van de Algemeene Werkstaking op 20 Februari gesteld te hebben.

Ik heb, zoo zeide hij in zijn „Persoonlijke verklaring" in *Het Volk* van 5 Mei, wel een motie namens het Partijbestuur der S. D. A. P. gesteld, maar deze motie (zooeven geciteerd) bedoelde de Algemeene Werkstaking niet.

Deze verdediging verwekte een schaterlach in de pers, en algemeen werd hem toegevoegd: kom ouwe jongen, neem nou een ander in het ootje maar ons niet.

En wat de tweede vergadering betreft, daarvan zeide hij:

> „Hoewel het er weinig op aankomt moet ik toch verklaren, dat een dergelijk voorstel (het handhaven van de motie van 20 Februari) niet door mij is gedaan."

Een pertinente ontkenning dus.

Hij ontkende dus: 1o. dat de motie, op 20 Februari door hem gesteld, de algemeene werkstaking bedoelde; 2o. dat deze motie, die volgens hem de algemeene werkstaking *niet*, maar volgens mij de algemeene werkstaking *wel* bedoelde, op zijn voorstel gehandhaafd werd.

De kwestie, ter beoordeeling van allen die onze polemiek volgden, was dus in hoofdzaak deze: Is wat Reens beweerde waar? Is met de op 20 Februari aangenomen motie de algemeene werkstaking bedoeld?

Is wat Reens beweert waar, werd met de motie van 20 Februari de algemeene werkstaking bedoeld, dan heeft Troelstra *alle reden te ontkennen*, dat hij deze motie op 15 Maart heeft doen handhaven en dan kan hij moeilijk volhouden, dat het er toch *eigenlijk weinig op aankomt of een dergelijk voorstel door hem gedaan werd.*

Troelstra beschuldigde mij van schriftvervalsching.

Waarom?

Omdat ik in den loop van onze polemiek het feit constateerde, dat Troelstra bekend heeft, de motie op 15 Maart te hebben doen handhaven.

Hoe kwam ik daartoe?

In *Het Volk* van 8 Mei verdedigde Troelstra zich als volgt:

> Dit punt (of Troelstra de motie van 20 Februari op 15 Maart heeft doen handhaven) is van heel weinig belang; die motie toch laat de vraag, of er een algemeene werkstaking zal uitbreken, ter beslissing aan het comité en door haar te handhaven werd hierin niets veranderd. Troelstra heeft dus geen reden dat punt te ontkennen, indien Reens' voorstelling waar is.

Daar stond dus met andere woorden: „Waarde heer „Reens, we willen met alle genoegen — want dit punt is van „heel weinig belang — verklaren de motie te hebben doen „handhaven, we hebben geen reden, goeie man, dat te „ontkennen, *als* je voorstelling waar is; maar: je voor„stelling is niet waar."

Hier is door den handigen journalist Troelstra met een woordje gegoocheld.

Immers, Mr. Troelstra had in plaats van geen reden te

ontkennen indien Reens voorstelling waar is, *alle reden* om te ontkennen.

„Mr. Troelstra had *geen reden* te ontkennen indien Reens voorstelling *onwaar* was!!"

Indien bewezen was dat de voorstelling van Reens, als zou de motie van 20 Februari de algemeene werkstaking bevatten, *onwaar* was, zou Troelstra het recht gehad hebben te zeggen: „ook al heb ik de motie van 20 Februari „op 15 Maart doen handhaven, daarom heb ik toch zeker „wel het recht gehad de algemeene werkstaking op 16 „Maart een „anarchistisch avontuur" te noemen, want nergens heb ik mij doen kennen als een voorstander van de „algemeene werkstaking."

Ik nam dus de vrijheid van een b e k e n t e n i s te spreken, omdat Troelstra's bewust gegoochel met het weglaten van *on* — vóór — *waar*, (of des correctors nalatigheid of slordigheid?) mij daartoe het recht gaven.

Indien deze kwestie gebracht werd voor een commissie van taalkundigen, dan werd ik beslist in mijn eer hersteld.

Men herleze dit hoofdstukje maar eens met eenige aandacht en men zal zich oogenblikkelijk aan mijn zijde scharen.

* *
*

Ik wil voor een oogenblik toegeven, dat niet Mr. Troelstra de motie van 20 Februari op 15 Maart heeft doen handhaven.

Dat zij op 15 Maart gehandhaafd werd staat vast want Mr. Troelstra schreef zelf in zijn *„ Wat nu?"*-artikel op 16 Maart het volgende:

> Bovendien is de oorspronkelijke motie, waarin van een werkstaking tegen de wetten sprake is, uitdrukkelijk door de vergadering gehandhaafd.

„Ze was niet van mij", zegt Troelstra.

Van wien dan wèl?

„Van *mij*," zegt de heer W. H. V l i e g e n in *het Volk* van 19 Mei.

Best!

De motie was dus niet van Mr. P. J. Troelstra, lid van het Partijbestuur van de Sociaal-democratische Arbeiders-

partij, maar van den heer W. H. Vliegen, afgevaardigde (in het Comité van Verweer) van de Sociaal Democratische Arbeiderspartij.

Is het niet alsof een klant in een knoopenwinkel ontkent een half dozijn, maar wel zes stuks gehad te hebben?

Het komt er eigenlijk ook niet op aan of Troelstra dan wel Vliegen, de oorspronkelijke motie deed handhaven!

Hoofdzaak is dat het vaststaat dat het voorstel om de dwangwetten met een Algemeene Werkstaking te beantwoorden (immers, spoorwegarbeiders, transportarbeiders en *andere* arbeiders, vooral dat woordje *andere* beteekenen de algemeene staking) tot twee maal toe, door afgevaardigden van de S. D. A. P. werd gedaan.

* * *

Wij gingen Zondagmiddag 15 Maart, omstreeks 5 uur, uit het gebouw van den A. N. D. B.

Het dagblad *Het Volk* verscheen Maandag 16 Maart, 's middags omstreeks 3 uur, met een hoofdartikel, getiteld: „*Wat nu?*"

In dat artikel werd de Algemeene Werkstaking door Troelstra „een anarchistisch avontuur" genoemd.

Dus eenige uren te voren stelde hij of Vliegen voor ons aan een avontuur te wagen!!

Dat „*Wat nu*"-artikel kenmerkte zich door bijzondere onduidelijkheid.

Het was gedicteerd door Troelstra, die met ijlende koorts te bed lag.

Mendels zeide op het congres er van, dat het „*Wat nu?*"-artikel hem nu nog steeds onverklaarbaar is.

Tak: dat hij het na herhaalde lezing nog niet voldoende begrepen heeft. „Het behoort tot die duistere geschriften „uit de oudheid, die zonder verklarende commentaar voor „den eenvoudigen burger niet zijn te begrijpen."

Roland-Holst „kan zich het „*Wat nu?*"-artikel niet verklaren uit de door haar bijgewoonde tweede vergadering van hoofdbesturen".

Gorter zeide, dat Troelstra in zijn „*Wat nu?*"-artikel regelrecht *tegen zijn eigen woorden inging*.

En de Commissie die het Verraad-Rapport opstelde, noemde het „een ontactische daad".

Het scherpst heeft Dr. Antoon Pannekoek, met wien ik oogenblikkelijk daarna in correspondentie trad, zich er over uitgelaten. Hij plaatste in *Het Volk* het volgende protest-stukje:

Vele partijgenooten hebben met *verbazing* en verontwaardiging het hoofdartikel in het blad van Maandag gelezen, en zij zullen gaarne een nadere toelichting en rechtvaardiging van uwe houding zien. Uw persoonlijke meening over het al of niet wenschelijke van een transportstaking bij een eventueele openbare behandeling van de dwangwetten, hebt gij Zondag (14 Maart) op de Algemeene Vergadering van het Comité van Verweer met de hoofdbesturen te berde kunnen brengen. Nu het Comité, blijkens zijn bekendmaking, op den ingeslagen weg voortgaat, kon uw daaraan tegenovergestelde advies, slechts strekken om *wankeling te brengen in de vastbeslotenheid der arbeiders, de leiding van het comité te volgen;* daarom is het een verbreken van de pas verkregen eenheid, een vergrijp tegen de andere vereenigingen een benadeeling van de arbeidersbeweging en een oneer voor de partij. Bovendien kan uw zwakke en weifelende houding, die niet in overeenstemming is met de kracht der protestbeweging tegen de wetten, enkel dienen om de bezittende klasse en de regeering, juist nu zij ten gevolge van de protestbeweging wat begint te aarzelen, te bemoedigen op haar heilloozen weg voort te gaan".

Het was dus wel een belangrijk artikel!

Wij zijn er van overtuigd, dat de heer Troelstra, indien hij zich aan een analoog geval in oorlogstijd zou hebben schuldig gemaakt, den kogel zou hebben gekregen.

Het *Wat nu?*"-artikel, geschreven — volgens Troelstra-zelf — door een aan koorts lijdend, zwak man, die met een bijzonder sterke mate van eerzucht bezield is, is het uitvloeisel geweest van een gemoed, dat teleurgesteld, zijn aartsvijand de gelegenheid ontnemen wilde, om een glorierijke overwinning te behalen.

Wie gissen wil naar de motieven, waarom Troelstra dit artikel schreef, mag ook wel eens een oogenblikje luisteren naar wat wij zeggen.

Vóór alles moet men weten hoe Troelstra tegenover Domela Nieuwenhuis stond. *Wie daar niets van weet, is niet tot oordeelen in staat.*

Wanneer de kwestie ter oplossing gegeven wordt wie van beiden meer talent heeft, zal het oordeel niet gemakkelijk te geven zijn.

Maar wanneer gevraagd wordt: wie van beiden heeft meer k a r a k t e r-k r a c h t, dan wijst alles op D. N.

De talentvolle Troelstra maakte zich steeds wijs, dat hij „den ouwen man" verdrongen had.

Toen Troelstra 10 jaren in de beweging was, schreef hij een snorkend hoofdartikel in zijn blad, waarin hij zich zelf opkamde en met medelijden, w e e m o e d i g m e d e-l ij d e n wees op Domela Nieuwenhuis, die vergeten en veracht zich uit het openbare leven teruggetrokken had.

In het kamp der sociaal-democraten werd D. N.'s invloed ongekend laag geschat.

Met de „anarchisten" hadden ze afgerekend.

Men leze Vliegen's oordeel in „De Dageraad der Volksbevrijding" over Domela Nieuwenhuis, „wiens naam nog klinkt als een nagalm uit ver vervlogen dagen."

De haat jegens den man, die door hem gewaand werd afgemaakt te zijn, heeft Troelstra gemaakt tot v e r r a d e r v a n d e z a a k d e s v o l k s.

Wij herhalen in alle kalmte het woord: „v e r r a d e r".

Troelstra heeft de beweging tegen de dwangwetten verraden; hij heeft, de draagkracht niet kennende van wat hij dicteerde voor zijn „*Wat nu?*"-artikel, het schitterend ingezette verzet tegen de dwangwetten gebroken.

Hij heeft, door haat tegen Domela Nieuwenhuis bezield, een dienst aan *den vijand* bewezen, door geest en getalsterkte van de troepen, waartoe hij behoorde, te openbaren.

Hij heeft de e e n d r a c h t verbroken; den g e e s t v a n v e r t r o u w e n verzwakt, de hoop op een overwinning verminderd.

En dat alles, omdat op de tweede geheime vergadering Domela Nieuwenhuis, uit het hok der vergetelheid gekropen, toonde bereid te zijn, de volle verantwoordelijkheid te willen gaan dragen van wat hem (Troelstra) afschrikte.

* *
*

Het oordeel is hard!

Wij erkennen het.

Maar hoe meer wij ons verdiepen in de litteratuur die wij verzamelden, en die ons helpen moet om anderen te overtuigen van wat in ons gegroeid is als een vaste meening, hoe bitterder wij gestemd raken jegens den man die nog maar steeds in het openbare leven een rol speelt en door velen nog als „een m o o i e figuur" beschouwd wordt.

Wij zullen nog een oogenblikje wachten alvorens met het ontleden van het „Wat nu?"-artikel te beginnen!

Wij willen vooreerst vragen, waarom moest wat Troelstra in *het Volk* openbaarde gepubliceerd worden?

Gesteld eens dat zijn voorstel juist was geweest, waarom dan niet ridderlijk in den g e h e i m e n krijgsraad daarmede voor den dag gekomen?

Waarom dan niet gezegd: „Mannen broeders, ik heb de „zaak des volks lief. Ik leef voor u, maar luistert eens even „naar mij. De weg dien wij thans opgaan, leidt naar het „verderf. Wij gaan een ramp tegemoet. Ik heb een voorstel. „Laat ons zus doen en zoo handelen als ik u hier zal „voorstellen?"

Wanneer Troelstra zoo gesproken had op de tweede geheime vergadering van 15 Maart en wij hadden niet naar zijn raad geluisterd, dan nog had hij het recht niet verkregen in het openbaar een ander plan de campagne uiteen te zetten, maar dan had hij, nu de strijd verloren is, met een onbezwaard gemoed gestaan.

Dit nu heeft Troelstra **niet** gedaan!

Op de tweede geheime bijeenkomst heeft Mr. P. J. Troelstra g e e n e n k e l waarschuwend woord laten hooren.

Dit zwijgen kan zwakheid geweest zijn. Maar deze zwakheid werd in de gegeven omstandigheden **misdaad**.

En nu hij boven deze zwakheid nog bovendien in het publiek het strijdende volk ging verdeelen werd hij een *verrader*.

Het *Wat nu?*-artikel is een aanklacht tegen den volksleider Troelstra.

Niet zoozeer om het feit dat hij op de geheime vergadering zweeg over de daarin opgeworpen stellingen, als wel om de stellingen zelven.

Het geheele artikel getuigt van grenzelooze naïeveteit ... en gebrek aan doorzicht.

Wat wilde Troelstra?

Geen politieke algemeene werkstaking.

Want de bourgeoisie nu haar oppermacht de inzet van den strijd geworden is, is door haar leger, politie en justitie nog te machtig.

Maar hij wilde een economische algemeene werkstaking.

Zie je, zoo redeneerde hij, arbeiders, jullie hebben nog een paar weken den tijd voordat de dwangwetten aangenomen zijn en dus stel je eischen aan je patroons, opdat je in die paar weken alsnog je positie verbeteren kunt.

De spoorwegver. in het bijzonder werd den raad gegeven, om onverwijld de directies een ultimatum te stellen.

Let nu. op! In zijn geheele verdediging is slechts één tamelijk sterk motief en wel dit: het Comité van Verweer wist dat de spoorwegdirecties door middel van de zoete jongens vereenigingen zoo'n mismoediging onder het spoorwegpersoneel gebracht had, dat aan het gelukken van een staking onder het spoorwegpersoneel niet viel te denken. Een enquête had het bewezen en het resultaat was hem door Vliegen in het geheim medegedeeld.

Nu komt dezelfde man, de leider nota bene, die weet dat de geestdrift van 31 Januari bij het spoorwegpersoneel gebroken is, dat spoorwegpersoneel aanzeggen, onverwijld gereed te staan een werkstaking voor lotsverbetering aan te gaan.

Meende Troelstra nu inderdaad dat spoorwegarbeider A., die door vrees zijn brood te verliezen, niet te bewegen was, om zijn recht te handhaven op straat te komen, nu het gaat om z'n lot te verbeteren, wèl den moed zou hebben?

Och kom!

Een beetje practijk, zooals wij die opgedaan hebben in den strijd, zou een onervaren leider als Troelstra klaarblijkelijk geen kwaad doen. Het is om te lachen.

Neen, als de geest onder het spoorvolk slecht was, had men het noch voor het een noch voor het ander op straat kunnen krijgen. Deze eenvoudige waarheid had waarachtig een man, die in zoo'n nationale krisis de opperste leiding had willen hebben, wel mogen inzien.

Maar uit dat en uit nog zoo heel veel meer blijkt, dat deze man niet voor zijn taak berekend was.

Vooral daarom niet omdat hij zelf niet recht wist wat hij wilde.

Wij zullen het aantoonen.

Een eigenschap van zwakkelingen is dat zij heen en weer geslingerd worden.

Volgen wij Troelstra eens in zijn treurig geschommel van links naar rechts en *vice versa.*

* * *

In *Het Volk* van Maandag 16 Maart *(„Wat nu?")* is hij voorstander van de Algemeene Ekonomische Werkstaking, want, zegt hij:

> Men zal niet kunnen zeggen, dat wij een algemeene werkstaking vreezen of tegenwerken; wij wekken juist op, thans te gaan staken waar daarmede iets te behalen is; wij sporen juist met name de spoorweg-arbeiders aan (de spoorwegarbeiders, die volgens Troelstra er zoo slecht voorstonden, zoodat hij zich verplicht achtte tegen de staking te ageeren) misschien voor het laatst hun stakingsrecht tegen hunne directies te gebruiken.

16 Maart dus voorstander van de Algemeene Werkstaking. Wel niet van een politieke maar van de ekonomische Algemeene Werkstaking!

In zijn „Persoonlijke verklaring", op Dinsdag 5 Mei in *Het Volk* geplaatst, zegt Troelstra woordelijk:

> Dat ik op de tweede vergadering (15 Maart) mij er toe heb beperkt het besluit tot uitroeping der staking op dat oogenblik af te kitsen, doch niet zoover ben gegaan, om een besluit uit te lokken om in geen geval tot een staking over te gaan, had zijn goede reden.

Hij was er dus voor... en hij was er dus óók tegen! Dat hij op dat oogenblik niet ruiterlijk bekende *tegen* de algemeene werkstaking te zijn had... zijn goede reden.

Zou de tactvolle leider in die dagen wel geweten hebben wat ie aan zich zelf had?

Op Woensdag 1 April, (zou het een April-grap geweest zijn?) was 'ie er klaarblijkelijk weer voorstander van. Want

in *Het Volk* lezen wij onder het opschrift: „Geen gekheid as je blieft!" het volgende:

„Wij vernemen hier en daar, dat personen die heel goed weten waar Abram de mosterd haalt, pogingen doen, om ons wegens ons artikel *Wat nu?* er voor aansprakelijk te stellen als er geen algemeene werkstaking uitbreekt.

Hier leeren wij dus dat hij dat verwijt verre van zich werpt, anders toch zou het hem glad onverschillig kunnen zijn of hij al of niet de schuld van het niet uitbreken eener algemeene staking draagt.

Een dag later is hij er weer tegen. Op het congres te Enschedé verklaarde hij:

„Op de vergadering van 2 April hebben Schaper, Helsdingen en ik alle moeite gedaan, om het oorspronkelijke standpunt te handhaven, dat de spoorwegarbeiders de staking zouden uitschrijven. Dit voorstel werd door ons gedaan, om te voorkomen dat de staking zou uitbreken.

Een zwaar besef van roekeloosheid moet er rusten op het gemoed van Troelstra.

En niet alleen dit, maar ook een zwaar gevoel van slecht gehandeld te hebben.

Er staan op dit oogenblik duizenden slachtoffers die door de afgeloopen beweging òf hun *geheele* òf voortaan een goed bestaan verloren hebben. Ik heb daaraan medegewerkt, en wanneer ik tegenover een slachtoffer sta, gevoel ik in niet geringe mate dat ik verplicht ben, naar mijn vermogen hem te helpen.

Troelstra echter staat tegenover de slachtoffers *niet* met een gerust geweten.

Toen wij, niet-leden van het Partijbestuur der S. D. A. P., naar onze respectieve standplaatsen trokken, om daar de mannen mede te deelen dat wij in opdracht van het Landelijk Comité van Verweer, de staking kwamen proclameeren, trokken wij daar heen in het geloof dat de beweging zou gelukken, dat een grootsche ontplooiïng van macht, door de arbeiders er toe te brengen den arbeid neer te leggen,

de regeering zou bewegen door middel van een compromis, haar eer te redden of de arbeiders in hun vakvereenigingen vrij te laten. Troelstra, lid van het Partijbestuur der S. D. A. P. stond er anders voor.

Zijn kameraad V l i e g e n, wist meer, had hem meer verteld, dan een onzer ooit te weten gekomen is. Die wist, dat de spoorwegarbeiders er beroerd voor stonden.

En ondanks dat Troelstra dat alles wist, heeft hij zich op de 3e geheime vergadering op 2 April, **niet** met hand en tand verzet tegen een staking waarvan hij wist, dat zij duizenden menschen diep ongelukkig zou maken.

Waarom verzette Troelstra zich op de 3e geheime vergadering niet ridderlijk tegen het proclameeren van de staking, die, naar hetgeen hij wist, mislukken moest?

Wij werden, verklaarde Vliegen, in *het Volk* „overdonderd".

Een mooie generaal, die, wetende dat zijn leger verslagen zal worden, zich door zijn volk er toe laat bewegen. een hopeloozen strijd aan te gaan.

„Wij werden overdonderd".

Geen vernietigender oordeel, dan deze zin!

Een „leider" laat zich niet „overdonderen".

Hij „leidt". Hij geeft den weg aan. Hij gaat voor! Maar nooit laat hij zich overdonderen.

Gebeurt zoo iets wel, dan is ie een „leider" van „lik mijn vestje", om eens met het volk te spreken.

Edoch, Troelstra werd niet overdonderd.

Geen kwestie van!

Koel bewust liet hij de arbeiders den afgrond in loopen.

Waarom verhinderde hij het niet?

Omdat hij daar zijn goede reden voor had.

En die was?

Op het congres te Enschede heeft hij het tot zijn schande onomwonden verklaard:

„Het partijbestuur;

overwoog ernstig in deze 2e vergadering voor te stellen het idee der Algemeene Werkstaking aan kant te zetten. Eenstemmig (dus ook Troelstra stemde voor) heeft het Partijbestuur besloten dat niet te doen. De Boel zou zijn gesprongen omdat dan het niet in-

lichten te berde had moeten worden gebracht *en men zou hebben gezegd: zie hier wat de soc.-democraten doen.*

Meedoen was onze proletarische plicht.

Ons bestaan als arbeiderspartij was er mee gemoeid. Niet om de arbeiders te goed vrind te houden of uit lafheid, maar om onzen plicht, de arbeiders te dienen.

Waarschuwingen zouden niet hebben gebaat.

Er zou zijn gezegd en met alle recht: Gij vreest om bij de burgerij in een slecht daglicht te komen.

„Gij zijt parlementairen, en vreest, als een revolutionaire daad wordt vereischt, u met de arbeiders te encanailleeren.”

„Allen invloed zouden wij hebben verloren.”

Deze bekentenis is eerlijk en volledig.

Om de arbeiders te dienen, laat Troelstra ze zonder waarschuwing, want op de 3e geheime vergadering heeft hij ook niet gewaarschuwd, een avontuur aangaan.

Een raar soort diening!

En waarom heeft hij niet gewaarschuwd?

Omdat het toch niet zou hebben gebaat.

Prachtig argument!

En vooral van een „leider”.

Neen, de laatste zin van zijn betoog bevat de juiste reden, waarom hij niet gewaarschuwd heeft.

Hij zou allen invloed hebben verloren.

Dat is de goede reden, waarom hij de arbeiders liet kelderen.

Hoe erbarmelijk treurig staat de figuur van dezen volksleider ons in dit licht nu voor oogen.

Een demagoog van het allerminste allooi.

Een volksvleier, die, om toch maar asjeblieft de „gunst” te mogen behouden, willens en wetens, het volk te gemoet komt, ook al weet hij vooraf, wat ernstige gevolgen er zullen komen.

Mijn partij zou uiteengespat zijn!

Ziehier, waarom deze man ons niet terug hield.

Een werkelijk krachtig man zou hebben gewaarschuwd, open en fier. Hij zou de arbeiders hebben bezworen het niet te doen, maar bijaldien ze toch ten oorlog trokken, ze met zijn lijf en leven hebben gediend.

Als de slag verloren ware, zouden zij tot hem zijn gekomen, zijn handen hebben gekust en gezegd hebben: „Vriend, je bent een man. Je hebt ons gewaarschuwd. We hebben niet naar je geluisterd. Je hebt ons, ondanks dat, geholpen. We hebben je lief."

* * *

Gij Anarchisten, wat hebt gij gewild?

Een overwinning als het *kon*, een compromis als 't *moest*.

Wij hebben de arbeiders willen helpen in hun rechtmatigen strijd tegen het kapitaal.

Wij hebben een verheven ideaal voor oogen.

En dat is: de vernietiging van het kapitalistische stelsel.

Om dat te bereiken, roepen wij den zwoegers van heel de wereld op, zich gereed te maken een kamp om het bezit van de aarde, met de tegenwoordige bezitters aan te gaan.

Ons scherpste wapen in den kamp is: de rede.

Wij wenschen onze medemenschen te overtuigen dat het socialistische stelsel — het stelsel dat ieder menschenkind zal helpen voortbrengen — en dat alle menschenkinderen van het voortgebrachte zooveel zullen kunnen bekomen als ze als mensch noodig hebben, te verkiezen is boven het hedendaagsche stelsel, dat genot aan enkelen en beproeving aan velen geeft.

Wij gelooven, dat de samenvoeging van arbeiders in hunne vakvereenigingen, eenmaal een leger van welbewuste menschen voort zal brengen, dat opmarcheert naar de sociale samenleving.

Waar nu de bezittende klasse die samenvoeging — die vereeniging — belemmert, tegenwerkt, daar strijden wij met de arbeiders, om die tegenwerking of geheel te doen ophouden of tot een minimum terug te brengen.

Zoo kwamen wij dan ook in de rangen van de arbeiders die zich tegen Kuyper's wetten verzetten!

Het moreele succes was aan onze zijde!

Niet één enkele onzer heeft getoond onwaardig geweest te zijn.

Wij hebben allen lief en leed met het volk gedeeld en zouden zoo noodig met ons lijf en ons leven getuigenis hebben afgelegd van onze innige liefde voor de zaak des volks.

Men heeft het willen doen voorkomen alsof wij, anarchisten, in dolle ontembare drift den strijd zijn ingegaan.

Dit is onwaar.

Als een bewijs, dat wij maar in het wilde schermden, haalt Mr. Troelstra het feit aan, dat door Reens op de bijeenkomst van 15 Maart voorgesteld werd, de staking te laten uitbreken als de wet zou zijn aangenomen.

Troelstra liegt.

En met opzet.

Toen de arbeiders 15 Maart weer bijeen kwamen, stelde ik voor, heden niet tot het proclameeren van een staking over te gaan, maar liever te wachten totdat de Eerste Kamer, de wet zou hebben aangenomen.

In mijn toelichting wees ik er op, dat de geheele linkerzijde der Tweede Kamer van Mees tot Schaper, tegen de ongewijzigde wet stond.

De mogelijkheid bestond dus dat de liberale Eerste Kamer, bezield met de zucht om Kuyper een beentje te lichten, de wet zou verwerpen en er dus een ministerieele crisis zou uitbreken.

Wat dan een werkstaking vooreerst onnoodig maakte.

Neen, wij Anarchisten zijn niet zoo ondoordacht als men wel wil doen voorkomen. In de uren des gevaars zijn wij als het moet beslist.

Wat wij *niet* zijn?

Wij zijn geen menschen zooals Mr. Troelstra, die zeggen een zaak te dienen, maar in werkelijkheid haar verraden.
